

Критерії оцінювання учнів за 12-бальною шкалою з географії

Важливою умовою оцінювання навчальних досягнень учнів є визначення їх критеріїв. Залежно від ступеня компетентності учня розрізняються такі чотири рівні: **початковий, середній, достатній, високий**. Оцінюючи рівні компетентності учнів з географії за 12-бальною шкалою з урахуванням їх вікових особливостей, необхідно враховувати:

- правильність і науковість викладення матеріалу, повноту розкриття
- понять і закономірностей, точність вживання географічної та картографічної термінології;
- самостійність відповіді;
- логічність, доказовість у викладенні матеріалу;
- ступінь сформованості інтелектуальних, загальноосвітніх, специфічних умінь (робота з картографічними, статистичними та іншими додатковими матеріалами).

I — *початковий* рівень компетентності характеризується фрагментарним володінням учнем навчальним матеріалом. Учень може розпізнавати окремі географічні об'єкти, намагається давати їм визначення, за допомогою вчителя знаходить їх на карті.

II — *середній* рівень відтворення — учень може відтворити (повторити) інформацію, тобто володіє знаннями — копіями, розуміє основний матеріал. Виконуючи практичні роботи, правильно використовує джерела знань. Під час спостережень за природними та суспільними явищами визначає лише окремі їх особливості.

III — *достатній* рівень — учень достатньо володіє програмним навчальним матеріалом, самостійно виправляє допущені помилки, підтверджує свої знання відповідними аргументами, здатний застосовувати здобуті знання на практиці. Правильно відбирає джерела необхідних знань для розв'язання проблем у типових ситуаціях. Здатний вести спостереження за природними та суспільними явищами.

IV — *високий* рівень навчальних досягнень передбачає вичерпну, правильну відповідь, повне розкриття змісту понять, закономірностей і географічних взаємозв'язків, підтверджує їх прикладами. Грамотно і творчо використовує картографічні матеріали та інші джерела знань, робить висновки на основі практичної діяльності. Правильно веде спостереження, оформляє та аналізує їх результати.

Для оцінювання навчальних досягнень учнів із географії пропонується скористатися таблицями 1,2, 3,4.

Таблиця 1

Рівні та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів

Рівень навчальних досягнень учнів	Бал	Критерій оцінювання навчальних досягнень учнів
I початковий	1	Учень розрізняє окремі географічні явища чи об'єкти (гори і рівнини, суходіл і океан і т. д.) та з допомогою вчителя знаходить їх на карті.

	2	Учень за допомогою вчителя відтворює деякі факти на елементарному рівні, розрізняє один або кілька запропонованих географічних об'єктів, засвоює окремі терміни, факти без зв'язку між ними.
	3	Учень в окремих випадках дає нечіткі характеристики географічних об'єктів, за допомогою вчителя знаходить їх на карті, самостійно розрізняє окремі географічні поняття.
<i>II середній</i>	4	Учень частково відтворює текст підручника, дає нечітко визначення основних понять і термінів. Називає компоненти географічної оболонки та повторює за зразком практичну роботу. Під час відповіді намагається користуватися географічною картою.
	5	Учень відтворює частину навчального матеріалу без причинно-наслідкових зв'язків, описує географічний об'єкт чи явище за типовим планом. Намагається робити висновки без підтвердження їх прикладами. Неповністю володіє обов'язковою географічною номенклатурою.
	6	Учень самостійно дає більшість визначень, відтворює значну частину вивченого матеріалу. З допомогою вчителя визначає причинно-наслідкові зв'язки, ілюструє їх власними прикладами. Доповнює відповіді інших, частково їх аналізує. Посередньо володіє географічною номенклатурою та картою
<i>III достатній</i>	7	Учень має достатні географічні знання і застосовує їх для вирішення стандартних ситуацій. Має цілісне уявлення про природні та суспільні явища. Вміє вести спостереження за навколишнім середовищем. Добре володіє картографічним матеріалом.
	8	Учень засвоїв основні уявлення, поняття і категорії географічної науки та суміжних з нею наук про Землю. Розуміє роль географічних знань у розв'язанні господарських, соціальних та економічних проблем. Застосовує здобуті знання на практиці, використовуючи прийоми аналізу статистичних даних про господарство і населення, показує їх зміну у часі. Вміє наводити приклади взаємодії людини і природи. Знає обов'язкову географічну номенклатуру.
	9	Учень вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує його у практичній діяльності. Має чіткі уявлення про компоненти природи і господарства, його просторову організацію. Пояснює причинно-наслідкові зв'язки в природі і господарстві. Майже безпомилково працює з картографічним матеріалом.
<i>IV високий</i>	10	Учень на базі наукових даних усвідомлює сучасну географічну картину світу, оцінює певні процеси та явища. Пояснює приклади значення географічних знань, самостійно знаходить джерела географічної інформації та вміє використовувати її. Дає розгорнуту відповідь, самостійно знаходить логіку суджень і відбирає необхідні знання. Вільно володіє картографічним матеріалом.
	11	Учень має системні знання, вміє сформувати цілісне уявлення про об'єкт вивчення, визначає і аналізує головні проблеми географічної науки. Користується науковою термінологією, аргументує свої твердження і висновки, систематично працює з додатковою географічною інформацією, поглиблює набуті знання. Вільно аналізує та використовує географічну інформацію. Розв'язує завдання частково-пошукового характеру.

	12	Учень вільно володіє географічними знаннями у межах шкільної програми. Користується методами наукового пізнання географічних явищ і процесів, характеризує їх риси та форми виявлення. Висловлює та аргументує своє ставлення до альтернативних поглядів на більшість питань. Самостійно аналізує природні та суспільні явища, робить відповідні висновки і узагальнення. Може запропонувати географічну ідею чи змодельовати ситуацію, здатен передбачати, прогнозувати і розв'язувати проблемні завдання. Вільно володіє картографічною інформацією та творчо її використовує.
--	----	--

Таблиця №2

Рівні сформованої компетентності учнів під час виконання практичних робіт

Рівень навчальних досягнень учнів	Бал	Критерій оцінювання навчальних досягнень учнів
<i>I Початковий</i>	1	Учень розрізняє терміни об'єктів, що вивчаються, називає їх окремими словами чи реченнями наприклад, це – «гори», це – «річка» та ін.
	2	Учень намагається дати характеристику географічного об'єкта чи явища на елементарному рівні засвоює окремі терміни, факти без зв'язку між ними.
	3	Учень здійснює спостереження, виокремлює деякі особливості географічних об'єктів і явищ, прагне дати їм характеристику, допускаючи при цьому неточності.
<i>II Середній</i>	4	Учень описує явища і об'єкти, що спостерігаються, і відтворює частину матеріалу на фрагментарному рівні Екологічно грамотно поводить себе в природі під час екскурсій, виявляє елементи допитливості та спостережливості, розпізнає: більшість об'єктів, які вивчаються.
	5	Учень здатний з допомогою вчителя логічно відтворити значну частину матеріалу, використовує умовні знаки, знімає показники спостережень, елементарно читає карту.
	6	Учень самостійно виконує основну частину практичної роботи, за допомогою вчителя робить елементарні порівняння, виявляє основні риси об'єктів і явищ, читає тематичні карти.
<i>III Достатній</i>	7	Учень починає усвідомлювати мету практичної роботи, встановлює і описує причинно-наслідкові зв'язки Оперує основними поняттями і термінами. Аналізує зміст карт.
	8	Учень може логічно мислити, правильно, за планом, проводить спостереження, відображаючи особливості об'єкта чи явища у замальовках, діаграмах, схемах. Формулює висновки, робить узагальнення. Правильно відбирає навчальні джерела інформації та аргументує власні дії, розв'язує типові задачі.

	9	Учень уміє аргументувати свою точку зору, виявляє особливу допитливість під час вивчення об'єктів і явищ, помічає деталі, вільно використовує здобуті знання, вирішуючи стандартні ситуації, аналізує хід спостереження, встановлює причинно-наслідкові зв'язки, залежності між фізико-географічними особливостями території та господарською діяльністю людини, застосовує прийоми аналізу статистичних даних, грамотно порівнює показники, вільно розв'язує задачі в стандартних ситуаціях. Складає картосхеми і картодіаграми.
<i>IV Високий</i>	10	Учень виконує проблемні завдання, поставлені вчителем, складає комплексну фізико-географічну характеристику, вільно використовує здобуті географічні знання, самостійно робить висновки і узагальнення. Використовує принципи раціонального природокористування у повсякденній діяльності та працюючи в природі. Вільно застосовує більшість географічних понять, робить їх класифікацію.
	11	Учень уміє оцінювати виробничу діяльність людини та її вплив на природу, розуміє суть географічних проблем, пропонує виходи із нестандартних ситуацій, вільно переходить від аналізу окремих явищ до аналізу системи географічних явищ. Визначає причинно-наслідкові зв'язки, вільно володіє прийомами роботи із додатковими джерелами географічної інформації, цифровими показниками.
	12	Учень використовує географічні джерела інформації для розв'язання виробничих і побутових завдань, пропонує свої ідеї щодо вивчення того чи іншого об'єкта. Усвідомлено обирає форми, методи, засоби і прийоми виконання практичної роботи відповідно до поставленої мети навчання.

Таблиця №3

Рівні засвоєння та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів під час роботи з картографічними матеріалами

Рівень навчальних досягнень учнів	Бал	Критерій оцінювання навчальних досягнень учнів
<i>I Початковий</i>	1	Учень може розпізнати окремі географічні об'єкти (гори, низини, моря, річки), проте не може назвати і показати на карті.
	2	Учень може розпізнати один з кількох запропонованих географічних об'єктів, виділити його з-поміж інших і показати на карті з допомогою вчителя.
	3	Учень може знайти на карті один чи два запропонованих географічних об'єкти і дати їм визначення, близьке до тексту підручника.
<i>II Середній</i>	4	Учень може відрізнити загальні географічні карти від тематичних, знає, для чого слугує легенда карти, з допомогою вчителя визначає окремі географічні об'єкти, знаходить їх на карті
	5	Учень може визначити з допомогою вчителя географічні координати певного об'єкта; знає умовні знаки, якими позначаються географічні об'єкти (міста, шляхи сполучення тощо), і знаходить їх на карті.

	6	Учень може показати на карті ряд географічних об'єктів, самостійно дати їм визначення, уміє користуватися легендою, уміє визначати висоту гір, глибину морів, напрям течії річок.
<i>III Достатній</i>	7	Учень може зіставляти та аналізувати карти, давати короткі фізико-географічні та економіко-географічні характеристики окремих об'єктів, самостійно знаходити їх на карті, певною мірою контролює власні навчальні дії, виправляє помилки, наводить власні приклади для підтвердження географічних суджень.
	8	Учень може під керівництвом учителя зіставляти, узагальнювати та систематизувати навчальну інформацію, яку містять у собі географічні карти різного призначення, за визначеним планом складати комплексну фізико-географічну та економіко-географічну характеристики об'єкта.
	9	Учень вільно володіє прийомами роботи з картою, самостійно робить висновки щодо розміщення тих чи інших географічних об'єктів, виконує вправи на картах у стандартних ситуаціях, добирає переконливі аргументи для характеристики країн за інформацією, що наведена у картографічних матеріалах.
<i>IV Високий</i>	10	Учень виявляє творчі здібності у роботі з картою, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, під керівництвом учителя легко знаходить необхідні йому джерела картографічної інформації та самостійно використовує їх, судження його логічні і достатньо обґрунтовані.
	11	Учень вільно читає географічну карту і здатен чітко описувати географічні об'єкти, території, природні явища, грамотно використовує при цьому умовні знаки карти, висловлює власні судження щодо географічних об'єктів, самостійно знаходить джерела картографічної інформації, вміє зіставляти і аналізувати географічний матеріал, використовує набуті знання у незмодельованій ситуації
	12	Учень виявляє особливі творчі здібності у роботі з картою, уміє самостійно здобувати знання, вільно читає карту будь-якого профілю, може самостійно складати картосхеми та картограми.

Таблиця №4

Критерії оцінювання навчальних проєктів

Критерії оцінювання проєкту			
Рівні	Зовнішня оцінка	Оформлення й виконання	Захист, презентація

Високий	Проект має соціальну значущість, висунуті актуальні проблеми, достатня глибина проникнення в проблеми. У процесі роботи використані різноманітні методи дослідження й обробки отриманих результатів, була продемонстрована нестандартність мислення. Прийняті рішення доведені, висновки аргументовані. Кожен з учасників проекту працював активно, рішення приймалися колективно; учасники демонстрували взаємодоповнюваність, взаємодопомогу, демократичність і діловитість у спілкуванні	Проект демонструє реальну, практичну спрямованість і значимість. Учні продемонстрували творчість, оригінальність. Цитування й бібліографія оформлені відповідно до вимог. Усі записи виконані якісно, відповідно до стандартних вимог. Рецензія відповідає вимогам	Доповідь вирізняється якістю, переконаністю й переконливістю, аргументованістю. Продемонстрована глибина знань з предмету. Доповідач готовий до дискусії, повно відповідав на запитання, має ділові й вольові якості. Продемонстрована культура мовлення. Використана наочність
Достатній	Проект має соціальну значущість, висунуті актуальні проблеми, але проникнення в них недостатнє. У процесі роботи використані різноманітні методи дослідження й обробки отриманих результатів, але учні мислили стандартно. Висновки й рішення недостатньо аргументовані. Учасники проектування працювали активно, колективно приймали рішення, але між їхніми діями спостерігалася неузгодженість	Проект демонструє реальну, практичну спрямованість і значимість. Учні працювали за зразком, стандартно. Допущені окремі помилки в цитуваннях та оформленні бібліографії. У записах спостерігалися окремі порушення стандартних вимог. Рецензія відповідає вимогам	Доповідь переконлива, але не всі твердження достатньо аргументовані. Непро демонстрована глибина знань з предмету. Доповідач має ділові й вольові якості, готовий до дискусії, але наявні недоліки у відповідях на запитання. Допущені мовленнєві недоліки. Використана наочність
Середній	Проект не має соціальної значущості, проблеми не вирізняються актуальністю, розроблені поверхнево. Учні мислили стандартно. Рішення й висновки не	Проект не має практичної спрямованості. Записи виконані з порушенням стандартних вимог. Рецензія оформлена неправильно	Доповідь недостатньо аргументована, не переконлива. Знання з предмету поверхневі. Мовлення не розвинене. Наочність відсутня

	аргументовані. Учні працювали неактивно, неузгоджено		
Низький	Проект не має соціальної значущості, висунуті проблеми не розроблені. Учні працювали безсистемно. Проект не має висновків, чітко висловлених рішень. Не всі учні працювали над проектом	Проект не має практичної спрямованості. Допущені мовні та мовленнєві помилки, порушення вимог. Рецезія відсутня	Доповідь не підготована. Рівень знань з предмету низький. Мовлення не розвинене. Наочність відсутня

Оформлення проєкту

1. Назва проєкту.
2. Тип проєкту.
3. Керівник проєкту (вчитель).
4. Виконавці проєкту.
5. Проблема.
6. Мета.
7. Очікуваний результат (для дослідження).
8. Завдання проєкту.
9. Хід роботи.
10. Висновки.
11. Використані джерела інформації

Критерії оцінювання проєкту

1. Актуальність – 1 бал.
2. Оформлення роботи відповідно до вимог – 2 бали.
3. Достовірність – 1 бал.
4. Науковість – 2 бали.
5. Представлення – 2 бали.
6. Презентація (малюнки, відео, аніміція) – 2 бали.
7. Обговорення – 2 бали.

Контрольна робота (1 робота на рік)

Структура **контрольних робіт з географії** передбачає розподіл завдань за чотирма рівнями навчальних досягнень. Максимальна оцінка за правильно виконані завдання кожного рівня- 3 бали. Підсумкова максимальна оцінка за тематичну контрольну роботу-**12 балів**.

I рівень - початковий, представлений завданнями «закритого» типу, коли із чотирьох варіантів запропонованих відповідей правильною є тільки одна. Кожне правильно виконане завдання оцінюється в 0,5 бала. Усього в першому рівні шість завдань.

II рівень - середній, представлений завданнями на встановлення відповідності, визначення понять, розпізнавання і визначення ілюстрацій тощо. Кожне правильно виконане завдання оцінюється в 1 бал. Усього в другому рівні три завдання.

III рівень – достатній, представлений завданнями переважно практичного характеру, завданнями з правильною комбінацією відповідей, роботою з контурною картою, розв'язуванням географічних (біологічних) задач, складанням схем тощо.

Кожне виконане завдання оцінюється в 0- 1,5 бали. Усього в третьому рівні два завдання.

IV рівень - високий(творчий), представлений завданнями «відкритого» типу. Вони дають можливість перевірити вміння учнів висловлювати власну думку, орієнтуватись у поняттях та явищах, проводити певні узагальнення, пояснювати розвиток та просторове поширення географічних (біологічних) процесів і явищ на основі виділення їхніх істотних ознак. Завдання оцінюється в 0-3 бали (залежно від повноти розкриття питання). Усього в четвертому рівні два завдання на вибір учня(учениці). Учням потрібно обрати одне завдання, відповідь на яке і буде враховуватись учителем при перевірці

Короткочасні (15-20 хвилин) письмові роботи: Роботи при такому типу перевірки даються частіше всього в двох варіантах: близьких за типами та більш чи менш однакових за складністю, що потребують короткої відповіді.

- Топографічний диктант (кожна правильна відповідь 1 бал)
- Картографічний диктант (кожна правильна відповідь 1 бал)
- Географічний диктант (кожна правильна відповідь 1 бал)

Тести

- Завдання, що потребують від учнів односкладових відповідей на питання (кожна правильна відповідь 0.5 бали)
- Завдання, в яких учні повинні заповнити пропуски в реченнях (1 бал)
- Завдання, що мають 3 правильних відповіді (1.5 бали)
- Завдання на знаходження відповідності (2 бали)

Робота з контурними картами має такі напрямки:

- робота з контурними картами в ході вивчення матеріалу;
- робота з контурними картами як засіб перевірки знань.

При виконанні робіт на контурній карті учні повинні дотримуватися наступних правил:

1. Усі написи назв географічних об'єктів виконувати друкованими, по можливості дрібними, але виразними літерами чорною ручкою;

2. Робити написи назви об'єкта тільки мовою оригінала (карта, з якою працює учень), тобто не треба перекладати назви географічного об'єкта з карти, а записувати його тільки мовою, якою він подається в атласі.

3. Географічні назви не скорочувати, не переносити;

4. Назви форм рельєфу (гірських систем) та річок підписувати уздовж їх розташування, але не «догори ногами»; більшість же інших об'єктів (міста, країни, миси, тощо) підписувати паралельно паралелям;

5. Коли назву об'єкта не можна розмістити на карті, то слід зробити зноску або примітки. Тоді на карті замість назв лише цифри, а в умовних позначеннях цілий перелік географічних назв.

Звичайно, це певне послаблення до вимог роботи з контурною картою і негативно впливає на рівень засвоєння географічної номенклатури. Надписування назви тільки на карті веде до запам'ятовування об'єкта і виховує точність і естетичний смак.

6. Окремі умовні позначення є традиційними (наприклад, корисні копалини), їх не можна змінювати і треба зображати точно;

7. Якщо на карту наноситься якийсь об'єкт, то загальне пояснення символу або кольору цього об'єкта обов'язково вноситься в умовні позначення;

8. Зображення символів, їх розмір і колір мають бути однакові і на карті, і в умовних позначеннях;

Пам'ятайте: працювати в контурних картах фломастерами і маркерами заборонено

Легенда карти (обов'язкова)

Дуже важливою частиною кожної контурної карти є легенда. Під час складання легенди звертають увагу учнів на такі моменти:

- всі умовні знаки карти, за винятком загальноприйнятих, і всі скорочення повинні бути пояснені;
- кожне нове пояснення потрібно розташовувати в стовпчик з нового рядка, якщо готового «поля» легенди не вистачить, слід продовження легенди перенести на зворотний бік;